

Ольга ЯДЛОВСЬКА

доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат історичних наук

ВПЛИВ ГЕНДЕРНО МАРКОВАНОГО МОВЛЕННЯ НА СПІЛКУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ГРУП

Професійні відносини у сучасних професійних колективах набувають різноманітних проявів з огляду на комунікативні ситуації та аспекти спілкування, зокрема й прояви гендерної проблематики. Питання гендерної нерівності не завжди є предметом уваги у професійних спільнотах з огляду саме на мовлення, адже ми схильні у професійних колах більше приділяти уваги саме вузько спеціалізованим темам, що підпорядковуються професійним вимогам та обов'язкам. Разом з тим, гендерлекти (лексика, що вживається на позначення явищ та виявів гендерних процесів) та емотивне мовлення, що відрізняється у чоловіків та жінок, є розповсюдженим явищем у сучасних професійних (і не тільки) колективах. Гендерне марковане мовлення може неоднозначно сприйматися учасниками комунікаційного процесу, особливо в професійних колективах, спілкування в яких все ж є більш формалізованим та підпорядкованим специфіці професії, тому потребує розгляду задля подальшого уникнення відповідних непорозумінь між суб'єктами мовлення.

Гендерні стереотипи засвоюються та конструюються через систему соціалізації, розподілу праці і культурні норми, вони детермінують гендерні ролі та ідеали, що існують в суспільстві, а характер їх функціональних ознак набуває забарвлення залежно від того, чи реалізується та чи інша функція гендерного стереотипу в умовах конкретного суспільства і притаманними йому ознаками та запитам [1, с. 26]. Комунікативні ситуації, в яких можуть мати місце прояви гендерних стереотипів, різняться за своїми характеристиками залежно від соціального середовища і, зокрема, мають відмінності у вияві формальних та неформальних відносин. Варто зазначити, що інформацію стосовно проявів гендерної нерівності більш негативно сприймають комуніканти формалізованих об'єднань, адже соціальний статус комуніканта, ступінь загальної та когнітивної культури повинні бути запорукою диференційованого тлумачення суспільних понять, зокрема, і гендерної тематики. Тому в разі вживання відповідної лексики (гендерлектів) чи оціночного ставлення до питань гендерної тематики мовець повинен бути вкрай обережним та толерантним за будь-яких соціальних обставин. У

неформальних відносинах можуть бути змінені акценти щодо сприйняття гендерної проблематики саме з огляду на мотивацію утворення певної соціальної групи осіб. Разом з тим, на наш погляд, дискримінаційна суть проявів гендерних стереотипів не зміниться залежно від ступеню формалізації групи, а гендерлекти та емотивна лексика залишаться гендерними маркерами.

Суттєві відмінності має також мовлення чоловіків та жінок у розрізі співвіднесення формування висловлювань, подачі інформації, її сприйняття за обсягом матеріалу, лексичним наповненням, уживання експресивного синтаксису тощо. Такі характеристики мовлення не сприймаються у діловому мовленні та можуть спричинити непорозуміння у професійних колективах як в горизонтальних, так і у вертикальних відносинах між учасниками трудового процесу. Однак, за умови дотримання дискурсу та вимог, що стосуються конкретної виробничої ситуації, професійних обов'язків, статуту та под., варто, навпаки, враховувати особливості у мовленні представників різної статі, водночас не акцентуючи уваги на їх відмінностях.

Психологи стверджують, що для жінок характерна більша лексична продуктивність, що мотивується більш глибоким осмисленням та потребою соціальної репрезентації власного емоційного досвіду. На сьогодні вчені розробили спеціальні методики обстеження лексичної активності, що надають можливість виявити гендерні особливості вербальної рецепції чоловіків і жінок у певних психологічних і комунікативних ситуаціях (А. Залевська, Ю. Караулов). За наслідками експериментів зроблено такі висновки: жінки більш багатослівні у своїх переживаннях, а чоловіки – більш лаконічні, але водночас вони більш оригінальні або індивідуальні у вербалізації власних емоцій. Невербальна комунікація на гендерному рівні, як виявляється, є продуктом більш соціальним, оскільки пов'язана зі стереотиповими уявленнями щодо комунікативної поведінки чоловіка або жінки [2, с. 114].

Отже, мовлення жінок характеризується більшою витонченістю, оскільки у розмові жінка намагається уникати жорстких висловлювань, використовує м'якші, ніжніші, більш естетичні у словесному плані форми. Якщо чоловіки у діалогах зазвичай прагнуть до більш узагальнюючих висловлювань, то жінки майже ніколи не формулюють на початку тему розмови, надають перевагу формам від першої особи. Ознаки мови чоловіків та жінок, які виявляються на рівні вимови, свідчать про наявність двох різних стилів, властивих чоловікам: мовлення пряме, тверде, дещо грубе, різке, вимогливе, прямолінійне; та жінкам: мовлення спокійне, м'яке, довірливе, мирне, іноді наївне. Але варто брати до уваги приналежність особи до певної соціальної верстви, вікові, статеві та професійні особливості мовця, зважати на політичні уподобання, релігійне віросповідання, тобто враховувати екстралінгвальні чинники [3, с. 34].

На наш погляд, все ж надані характеристики не є однозначними, адже у процесі спілкування і фактично «гендерного контакту» такі відмінності у мовленні чоловіків та жінок досить швидко нівелюються. У певних соціальних та професійних групах можуть виникнути швидше соціолекти, а гендерлекти можуть вживатися або на початковому етапі, або враховуючи професійну специфіку. А от емотивне гендерне мовлення у таких групах поступово вирівнюється і або зникає, або позитивно сприймається усією групою. До речі, підкреслимо, якщо впродовж тривалого часу існування групи емотивне та гендерно марковане мовлення сприймається хоча б деякими представниками групи негативно (як у формальних, так і в неформальних групах), то це свідчить про відповідні прогалини у стосунках та напружене сприйняття гендерного питання.

Від гендерних стереотипів переважно залежать і невербальні стилі поведінки чоловіка або жінки, зокрема у використанні кінетичних засобів – жестів, міміки, пози, рухів тіла й манери поведінки. Невербальна комунікація на гендерному рівні є продуктом більш соціальним, оскільки пов'язана зі стереотипними уявленнями щодо комунікативної поведінки чоловіка або жінки. Століттями вироблені правила цієї поведінки формально розподіляють невербальні засоби комунікації на чоловічі й жіночі, що загалом ілюструють силу, рішучість, агресивність чоловіка або чуттєвість, толерантність, емоційність жінки [4, с. 273].

Розуміння кінетичних маркерів у міжкультурній комунікації має суттєве значення для успішного спілкування. Утім, варто зважати й на той факт, що такий поділ є лише умовним, оскільки він може нівелюватися соціальними й культурними чинниками, індивідуальністю кожного комуніканта, часо-просторовими факторами. Отже, дослідження гендерних особливостей невербальної й вербальної комунікації сприяє визначенню універсальних ознак загальнолюдської взаємодії, а також виокремленню характеристик культурно маркованих, індивідуально специфічних [5].

Сучасні вимоги до професійної діяльності висувають ряд вимог щодо мовлення учасників комунікаційного процесу з огляду на гендерну проблематику. Практика свідчить, що навіть толерантне, або опосередковане, або «незацікавлене» ставлення мовця до гендерних питань не можуть стати запорукою своєрідного уникнення гендерного дискурсу. Саме гендерно марковане мовлення стає чинником віддзеркалення гендерних стереотипів і ставлення до них. Завдання комунікантів – володіти знаннями стосовно гендерної специфіки комунікативної поведінки індивіда та набувати відповідних компетентностей в умовах роботи з професійними колективами.

---

1. Вілкова О. Ю. Конструктивні та деструктивні вияви гендерних стереотипів. *Український соціум*. 2004. № 3 (5). С. 24–29.

2. Осіпова Т. Ф. Гендерний аспект комунікативної поведінки людини : параметри вербальної і невербальної комунікації. *Філологічні студії*. Вип. 7. 2012. С. 109–120.

3. Клещова О. Є. Мовлення чоловіків і жінок у соціолінгвістичному аспекті.

Лінгвістика : збірник наукових праць. № 3 (24). Ч. 2. Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. С. 32–35.

4. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі. Харків: Константа, 2006. 300 с.

5. Гречуха Л. О. Гендерна специфіка комунікативної поведінки індивіда. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:cgHuO2TbL5s>.

Людмила АНДРІЄВСЬКА
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЩОДО ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗАХОДІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

На сьогодні, в чинному законодавстві наведений ряд різноманітних видів санкцій, які накладаються до всіх, хто порушує діюче законодавство. Конституція України є основним законом України, якої гарантує за ст. 55 захист прав і свобод людини і громадянина [1]. За приписами ст. 2 ЦПК України основними завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Тому суд як гарант справедливості може, у разі порушення правил або протиправного перешкоджання здійсненню цивільного судочинства судом на підставі глави 9 ЦПК, застосовувати заходи процесуального примусу [2].

Розглядаючи поняття «заходи процесуального примусу», які закріплюються в ст. 148 ЦПК України, вважаються процесуальні дії, що застосовуються до осіб, які порушують встановлені в суді правила або протиправно перешкоджають здійсненню правосуддя [2]. Заходи процесуального примусу застосовуються судом негайно після вчинення порушення, про що постановляє відповідна ухвала. На думку К. Куцик, цивільним процесуальним примусом є будь-який моральний чи фізичний вплив з боку держави на учасників цивільного процесу та інших осіб, присутніх у залі судового засідання. Метою його впровадження є забезпечення належної процесуальної поведінки під час розгляду цивільної справи. Це також застосовується тоді, коли авторитет закону та суду для переконання в необхідності виконання нормативно-правових приписів виявляється недостатніми [3, с. 118].